

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ІМЕНІ
ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра Теорії спорту та фізичної культури

Нерода Н.В.

ЛЕКЦІЯ

на тему «ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДАПТИВНОГО СПОРТУ»

з дисципліни

«АДАПТИВНИЙ СПОРТ»

для студентів за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт
ХІ-й (денна форма навчання), ХІІІ-й с. (заочна форма навчання)

ЛЬВІВ - 2023

Тема 1. Загальна характеристика адаптивного спорту

1. Місце адаптивного спорту в Міжнародній олімпійській системі.
2. Цільово-результативні аспекти адаптивного спорту.
3. Виникнення та діяльність керівних організацій адаптивного спорту в світі.
4. Діяльність керівних організацій адаптивного спорту в Україні.

1. Місце адаптивного спорту в Міжнародній олімпійській системі

Одне з чільних місць серед спортивних вартостей посідає Олімпійський рух, що визначений у Олімпійській Хартії як “концентрована, організована, універсальна і постійна діяльність всіх осіб та організацій, яких надихають цінності Олімпізму, що проводиться під керівництвом МОК. Ця діяльність охоплює п’ять континентів. Вона досягає своєї вершини, коли збирає разом атлетів світу на величезному спортивному фестивалі — Олімпійських іграх...” (Олімпійська Хартія).

Олімпійський спорт - міжнародний, багатофункціональний спортивний рух, спрямований на пропаганду загальнолюдських, гуманістичних вартостей у відповідності з концепцією олімпізму; найважливіша складова міжнародного спортивного руху, який є невід’ємною частиною сучасного суспільного життя і міжнародних відносин.

Критерієм приналежності до олімпійського руху є визнання Міжнародним олімпійським комітетом.

Згідно Правил 2 Олімпійської Хартії:

- Виконком МОК може надати патронат МОК міжнародним регіональним, континентальним або всесвітнім комплексним змаганням на умовах, які МОК вважатиме резонними, за умови, що вони будуть проводитися відповідно до Олімпійської Хартії й будуть організовані під контролем НОК або асоціацій, визнаних МОК, при сприянні відповідних МСФ і при дотриманні технічних правил МСФ.

- Виконком МОК може надати патронат МОК іншим спортивним заходам, за умови, що їхні завдання відповідають цілям Олімпійського руху.

Адаптивний спорт є однією зі складових сучасного олімпійського руху, що об’єднує спортсменів з інвалідністю, спортивні організації та членів суспільства. Діяльність в адаптивному спорті базується на гуманістичних ідеалах, закладених в основоположних принципах олімпізму, згідно яких реалізується право кожної особи на заняття спортом без жодних проявів дискримінації, на підставі взаєморозуміння, дружби та чесної гри.

В структурі Олімпійського руху виділяють ігри за нозологічною приналежністю або ігри для осіб з інвалідністю, до яких належать Паралімпійські ігри, Дефлімпійські ігри та ігри Спеціальних Олімпіад.

Важко переоцінити гуманістичний сенс різноманітних спортивних змагань осіб з інвалідністю. Вони дозволяють людям, позбавленим долі, повернутися в суспільство, а в окремих випадках - позбутися недуги за допомогою спорту.

Перші спроби залучення людей з інвалідністю до спорту були зроблені ще у ХІХ столітті, коли в 1888 році у Берліні був заснований перший спортивний клуб

для глухих. З 1924 року Міжнародний спортивний комітет глухих кожні чотири роки проводив Всесвітні ігри глухих.

Перші "Олімпійські ігри для глухих" були проведені в Парижі 10-17 серпня 1924 р. серед спортсменів офіційних національних федерацій Бельгії, Великої Британії, Нідерландів, Польщі, Франції і Чехословаччини. У іграх також взяли участь, Італія, Румунія і Угорщина, які не мали офіційних національних федерацій. Спортсмени змагалися з легкої атлетики, велоспорту, футболу, стрільби і плавання. З розвитком спортивного руху осіб з вадами слуху та офіційним визнанням МОК, ігри одержали назву "Дефлімпійські".

Після другої світової війни до занять спортом залучаються особи з пошкодженнями опорно-рухового апарату. Фундатором цієї справи став доктор Людвіг Гуттманн. Проведені під його керівництвом у 1948 р. змагання зі стрільби з лука за участю 16 паралізованих військовослужбовців стали підґрунтям майбутніх Паралімпійських ігор.

У грудні 1968 р. з ініціативи Юніс Кеннеді Шрайвер були проведені Перші Міжнародні Спортивні ігри Спеціальних Олімпіад де близько 1000 розумово відсталих людей змагалися з легкої атлетики та плавання.

В нормативних документах Міжнародного параолімпійського комітету (IPC), Міжнародного комітету спорту глухих (CISS) та Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад (SOI) задекларовані положення про співпрацю з МОК. Проте, незважаючи на значну підтримку, зокрема фінансову, з боку МОК зазначені напрями адаптивного спорту є самостійними і мають свою організаційну структуру.

2. Цільово-результативні аспекти адаптивного спорту

Бурхливий розвиток адаптивного спорту в другій половині ХХ сторіччя продемонстрував, універсальність спорту, його доступність для людей з різними травмами та формами інвалідності. Люди з інвалідністю отримали можливість брати участь в змаганнях та демонструвати спортивні результати, тим самими демонструючи, що заняття спортом не є прерогативою лише здорових людей. Завдяки адаптивному спорту і змагальній діяльності, як системо утворювального фактору, відбувається соціальна адаптація людей з інвалідністю і покращення якості їх життя. Завдяки заняттям спортом люди з інвалідністю отримують можливість реалізувати свій внутрішній потенціал, розвинути морально-вольові якості, досягти успіху у різних галузях життя.

Одним з найважливіших є питання про доцільність ототожнення цільово-результативних відносин Олімпійського і Паралімпійського спорту. Виходячи із сутності спорту, системоутворюючим фактором якого є змагання, діяльність кожного спортсмена спрямована на досягнення максимального результату. Особливо така спрямованість виражена в спорті вищих досягнень, вершиною якого є Олімпійські ігри. У жодному виді людської діяльності нашого часу немає такого масштабного і суспільно значимого явища за участю представників усіх континентів і переважної більшості країн планети. Незаперечне соціальне значення результатів Олімпійських ігор потребує використання всіх можливих (і, нерідко, надможливих) засобів їх досягнення. Це і збільшення обсягів тренувальних навантажень до 1700-2000 годин щорічно, 18-20 тренувальних

занять щотижня; і зростання інтенсивності до граничних можливостей організму; і застосування різноманітних засобів підвищення працездатності (у т.ч. заборонених); і зневажання станом здоров'я; і багато, багато чого іншого.

Відзначимо, що перехід до кожного подальшого етапу багаторічної підготовки, на кожен наступну сходинку до спорту вищих досягнень сполучений із втратою певної кількості спортсменів, не спроможних до досягнення відповідного результату. У цьому випадку, для збереження гуманістичного сенсу спортивної діяльності, необхідним є переорієнтування таких спортсменів на фахову самореалізацію в іншому виді діяльності і продовження занять спортом для зміцнення здоров'я і підтримки фізичних кондицій.

Видатне значення й авторитет Паралімпійських ігор ілюструється динамікою кількості їх учасників - країн і спортсменів. Програма Паралімпійських ігор зросла від 8 до 22 видів спорту. Крім того, у Паралімпійському спорті сьогодні досягнутий рівень спортивних результатів, співрозмірний із результативністю спорту Олімпійського. Так, на 100-метровій дистанції Ажибула Адеу з Нігерії (стартова група T46, ампутації) показав видатний результат - 10,72 с, італійський спортсмен А.Манганаро (стартова група T13, поразки зору) - 10,96 с.; англієць С.Пейтон (стартова група T38, ЦП) - 11,76 с.; австралійка А.Вінтерс (стартова група T46, ампутації) - 12,49с. Австралійський баскетболіст Т.Сач у фінальній грі проти команди Великої Британії на X Паралімпійських іграх в Атланті приніс своїй команді 42 очка. Подібні тенденції спостерігаються й в інших видах спорту.

Незважаючи на це, дискусійним залишається питання про можливість ототожнення значення спрямованості до вищих досягнень в Олімпійському і Паралімпійському спорті. З одного боку, у тому самому суспільному явищі - спорті - зрозумілим й обґрунтованим є прагнення до найвищих результатів, ізоморфне для людської діяльності. Саме героїчні досягнення Олени Акоюн, Світлани Трифонової, Василя Ліщинського, Юрія Андрюшина, Олександра Мащенко, Олександра Ясинового й інших українських паралімпійців привертають увагу нашого суспільства до вирішення проблем осіб з інвалідністю, а людей, що найчастіше зневірилися у своїй долі - до спортивних занять. Саме ці люди, натхнені сьогодні досягненнями паралімпійців, соціально адаптуються завдяки заняттям спортом, і завтра самі візьмуть участь у Паралімпійських іграх.

З іншого боку, досягнення результату в адаптивному спорті детерміноване не лише ефективною методикою підготовки, талантом і працездатністю. Величезне значення має рівень збереження рухових, функціональних, адаптаційних і компенсаторних можливостей організму. Отже, чи відповідає загальнолюдській і спортивній етиці необхідність жорсткого відбору спортсменів для продовження підготовки на її наступних етапах? Чи припустима орієнтація підготовки лише на потенційних Чемпіонів, котрих завжди значно менше, ніж переможених?

З огляду на неоднозначність будь-якої відповіді на це питання, ми пропонуємо своє бачення цілей різних етапів підготовки спортсменів в адаптивному спорті.

Отже, аналогом етапу початкової спортивної підготовки може виступати обов'язкове проходження підготовки за корекційно-реабілітаційною програмою. Мета його - зміцнення здоров'я і створення передумов для можливої майбутньої

спортивної підготовки, що частково розпочинається у вигляді адаптивного спорту.

На відміну від традиційного розуміння спорту вищих досягнень, наступні етапи підготовки спрямовані не лише на виявлення групи осіб, що покажуть найвищий результат у Паралімпійських іграх (з обов'язковим вилученням потенційно нездатних на це), але і на продовження систематичних спортивних занять на досягнутому рівні рухової активності. Таким чином, діяльність у Паралімпійському спорті має двоєдину мету, обумовлену, з одного боку, ізоморфністю змагальності і специфічністю спорту, і, з іншого боку - гуманістичним сенсом адаптивного спорту, що покликаний дарувати його учасникам радість руху, спілкування і самореалізації. І, можливо, значення Паралімпійського спорту найкраще ілюструють безсмертні слова П'єра де Кубертена: "О спорт! Ти рекомендуєш ... кращі з ліків. Себе."

На жаль, в умовах розвитку сучасного спорту вищих досягнень спостерігається перенесення негативних явищ з олімпійського та професійного спорту на адаптивний, що негативно позначається на розвитку останнього. До однієї з головних проблем варто віднести зміну акцентів з оздоровчої спрямованості на досягнення результату (встановлення рекорду, здобуття медалі). Як наслідок, в адаптивному спорті виникають супутні проблеми такі як: використання допінгу, маніпуляції з процедурою класифікації, порушення методик підготовки (надмірні фізичні навантаження, ігнорування відновлення). Це може призвести до подальшого погіршення стану здоров'я людей з інвалідністю, а, отже, і оздоровчої спрямованості адаптивного спорту.

3. Виникнення та діяльність керівних організацій адаптивного спорту в світі

- 1964р. - Міжнародна спортивна організація інвалідів (International Sports Organization for the Disabled, ISOD)

- 1968р. – Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад (Special Olympics Inc, SOI) міжнародне спортивне об'єднання, що його було створено у 1968 р. Юніс Кеннеді Шрайвер з метою розвитку спорту осіб з затримкою розум. ового розвитку. Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад має спеціальний дозвіл Міжнародного Олімпійського Комітету на використання у своїй назві слова "Олімпіада". Проводить самостійні комплексні змагання - Всесвітні ігри Спеціальних Олімпіад.

- 1978р. – Міжнародна спортивна і рекреаційна асоціація (осіб з) церебральним паралічем (Cerebral Palsy - International Sports and Recreation Association, CP-ISRA)

- 1981р. – Міжнародна спортивна асоціація сліпих (International Blind Sports Association, IBSA)

- 1984 р. – Міжнародна спортивна асоціація (федерація) для осіб з вадами інтелекту (International Sports Association For Persons With An Intellectual Disability, INAS-FID) міжнародне спортивне об'єднання, що його було створено у 1986 р. під назвою "Міжнародна спортивна асоціація для осіб з розумовими вадами" з метою розвитку спорту осіб з розумовими вадами. З 1986 р. - член Міжнародного координаційного комітету, один з фундаторів Міжнародного Паралімпійського Комітету. Нині спортсмени, об'єднані Міжнародною

спортивною асоціацією (федерацією) для осіб з вадами інтелекту беруть участь у Паралімпійських іграх.

Реалізація ідеї допуску спортсменів з вадами розумового розвитку до участі в паралімпійських іграх вимагала наявності відповідної спортивної організації. Установчі збори першого Організаційного комітету відбулося в січні 1986 року. Створена на ньому організація стала членом Міжнародного координаційного комітету. З 1986 по 1988 р. її президентом був Дж. Кієбум з Нідерландів. У початковий склад Міжнародної асоціації спортивної людей з розумовою відсталістю входили тільки 14 країн (на сьогоднішній день ця організація налічує близько 60 країн). Місією INAS є надання спортсменам з обмеженими інтелектуальними можливостями права змагатися на найвищому рівні. INAS є міжнародною благодійною організацією для спортсменів з обмеженими інтелектуальними можливостями, повноправним членом Міжнародного паралімпійського комітету. INAS позиціонує себе як глобальну організацію, метою якої є «стати провідною у світі організацією зі сприяння у розвитку спорту людей з обмеженими інтелектуальними можливостями». Діяльність організації базується на принципах відмінних від принципів Спеціальних Олімпіад, існує думка, що саме участь у Паралімпійських іграх спортсменів з інтелектуальними вадами створює умови для досягнення найвищого (елітарного) рівня спортивних результатів. З 2001 р. Міжнародний паралімпійський комітет призупинив членство Міжнародної спортивної асоціації (федерації) осіб з ураженням інтелекту в паралімпійському русі через порушення, які були допущені на Паралімпійських іграх в Сіднеї, і спортсмени цієї нозологічної групи не брали участі в Паралімпійських іграх до 2012 року. Уточнення класифікаційних вимог з боку INAS дозволило включити змагання спортсменів з вадами інтелекту в програму Паралімпійських ігор в Лондоні в 2012 році.

- 2004 р. – Міжнародна федерація спорту на візках та для осіб з ампутацією (International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS)). Організацію створено шляхом об'єднання Міжнародної Сток-Мандевільської Федерації Спорту на Візках (International Stock Mandeville Wheelchair Sport Federation - ISMWSF) та Міжнародної спортивної організації інвалідів (International Sports Organization for the Disabled, ISOD).

Можна стверджувати, що міжнародний спортивний рух для осіб з інвалідністю виник у 1924 р., коли у Парижі були проведені Перші всесвітні ігри глухих. 16 серпня 1924 р. на нараді у Ла Порт Дорс представники клубів та федерацій глухих Бельгії, Великої Британії, Італії, Нідерландів, Польщі, Румунії, Франції, Угорщини та Чехословаччини заснували **Міжнародний спортивний комітет глухих** (Comité International des Sports des Sourds, CISS), з метою розвитку спорту осіб з вадами слуху. 1986 р. - член Міжнародного координаційного комітету, один з фундаторів Міжнародного Паралімпійського Комітету. Проводить власні комплексні змагання - Всесвітні ігри глухих, які з 2001 р. мають назву "Дефлімпійські ігри". 38-й (2003 р.) Конгрес Міжнародного спортивного комітету глухих прийняв рішення про зміну назви організації на Міжнародний Дефлімпійський комітет (International Deaflympic Committee, IDC). Спортсмени з вадами слуху не беруть участі у Паралімпійських іграх.

З метою організації і керівництва міжнародними іграми для осіб з інвалідністю в 1952 р. була створена **Міжнародна Федерація Сток-Мандевільських ігор** (International Stock Mandeville Games Federation — ISMGF). Доктора Людвіга Гуттманна, як фундатора, було обрано Президентом цієї федерації.

Міжнародна Федерація Сток-Мандевільських ігор проводила активну роботу по популяризації адаптивного спорту і залученню осіб з ураженням опорно-рухового апарату до занять спортом. Логотип у вигляді переплетених трьох колес відображав гасло «Дружба, єдність і спортивна майстерність».

В 1956 р. Міжнародна Федерація Сток-Мандевільських ігор нагороджена Міжнародним олімпійським комітетом Кубком Фернлі та визнання Міжнародних Сток Мандевільських ігор з боку МОК.

В період 1960 - 1972 рр. ISMGF відповідала за організацію і координацію проведення Паралімпійських ігор. В подальшому (1976-1980 рр.) до цього процесу були залучені інші міжнародні організації адаптивного спорту (зимові Паралімпійські ігри - 1980 проходили під спільним наглядом ISMGF та Міжнародної спортивної організації інвалідів).

Міжнародна Федерація Сток-Мандевільських ігор виступила як один із членів-засновників Міжнародного координаційного комітету (1982 р.), а в подальшому і Міжнародного паралімпійського комітету (1989 р.).

В 1991 р. Міжнародна Федерація Сток-Мандевільських ігор змінила назву на **Міжнародну Сток-Мандевільську федерацію спорту на візках** (International Stock Mandeville Wheelchair Sport Federation — ISMWSF), оскільки під її опікою знаходились спортсмени-візочники.

З моменту заснування Міжнародної федерації Сток-Мандевільських ігор під її патронатом знаходились спортсмени з пара та тетраплегією. Проте, поза увагою залишалися інтереси спортсменів з іншими ураженнями опорно-рухового апарату. У 1964 р. було створено **Міжнародну спортивну організацію інвалідів** (International Sports Organization for the Disabled, ISOD) з метою залучення до спортивної діяльності всіх інших груп людей з інвалідністю. Серед засновників були представники національних організацій-членів (Австралія, Бельгія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Італія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Польща, Швейцарія та Велика Британія).

Керівництво Людвіга Гуттманна, який кілька років був одночасно Президентом ISOD та ISMGF (президент ISOD 1968 — 1979 рр.) та можливість використовувати спортивні споруди в Сток-Мандевілі сприяли створенню потужної організації, що охопила потреби різних груп людей з інвалідністю, зокрема спортсменів з ампутаціями та вадами зору.

ISOD приєднався до участі в літніх Паралімпійських іграх в 1976 р. в Торонто, Канада, які проходили під егідою ISMGF. Міжнародна спортивна організація інвалідів брала участь в розробці спортивної програми перших зимових Паралімпійських ігор (1976 р., Орсколдсвік, Швеція), на яких до складу учасників було включено спортсменів з ампутаціями та вадами зору.

Міжнародна спортивна організація інвалідів проводила активну роботу по розробці правил змагань, зокрема з лижного спорту та волейболу, а також правил щодо участі спортсменів з церебральним паралічем та іншими ураженнями опорно-рухового апарату. Такі змагання за участі спортсменів з ампутаціями,

церебральним паралічем та вадами зору відбулися в 1979 р. в Сток-Мандевілі. В змаганнях взяли участь 430 спортсменів з 24 країн.

Після заснування Міжнародної спортивної і рекреаційної асоціації *(осіб з)* церебральним паралічем (Cerebral Palsy - International Sports and Recreation Association, CP-ISRA) та Міжнародної спортивної асоціації сліпих (International Blind Sports Association, IBSA) ISOD продовжував відповідати і захищати спортивні інтереси спортсменів з ампутаціями та іншими ураженнями опорно-рухового апарату.

Міжнародна спортивна організація інвалідів виступила як член-засновник Міжнародного координаційного комітету та Міжнародного паралімпійського комітету.

В 2003 р. Міжнародна Сток-Мандевільська федерація спорту на візках об'єдналася з Міжнародною спортивною організацією інвалідів для створення єдиної федерації - **Міжнародної федерації спорту на візках та осіб з ампутацією (International Wheelchair and Amputee Sports Federation - IWAS)**. Сьогодні до складу IWAS входять 59 країн-членів, серед яких і Україна. Бачення Міжнародної федерації спорту на візках та осіб з ампутаціями полягає у "Розвиток спортивних можливостей спортсменів для збільшення їх потенціалу"

Під керівництвом IWAS проводяться змагання різного рівня від спортсменів-початківців до учасників Паралімпійських ігор, і охоплюють спортсменів від 14 років, до категорії "Masters" (40+). Окрім цього, під егідою IWAS розвиваються такі види спорту як хокей на автоматизованих інвалідних візках та фехтування на візках.

З 2007 р. проводяться IWAS World Games- Всесвітні Ігри IWAS — це комплексні змагання, що відбуваються раз на два роки в яких беруть участь спортсмени від 23 років. Програма змагань включає такі паралімпійські види спорту як стрільба з лука, легка атлетика, пауерліфтинг, кульова стрільба, плавання, настільний теніс, фехтування, регбі на візках, настільний теніс та волейболу.

Ці самі види спорту входять в програму Всесвітніх Юнацьких Ігор IWAS (IWAS World Junior Games), які покликані забезпечити зростання молодих атлетів. Юнацькі ігри відбуваються щороку, починаючи з 2005 р.

З 1963 р. адаптивний спорт збагачується ще одним напрямом - Спеціальними Олімпіадами Юніс Кеннеді Шрайвер (Eunice Kennedy Shriver) відкриває у своєму маєтку в Мериленді літній денний табір для дітей та дорослих з розумовою відсталістю з метою вивчення та розвитку їх здібностей в спорті та руховій діяльності. В грудні 1968 р. створюється добротина **організація Спеціальних Олімпіад (Special Olympics Inc, SOI)**.

З метою кращого представлення спортсменів з наслідками церебрального паралічу в Паралімпійських іграх і намагаючись отримати незалежність у листопаді 1978 р. Міжнародний комітет з діагностики церебральних паралічів проголосив створення **Міжнародної спортивної і рекреаційної асоціації (осіб з) церебральним паралічем (Cerebral Palsy - International Sports and Recreation Association, CP-ISRA)**.

CPISRA - міжнародна спортивна організація, що координує розвиток спорту та рекреації для осіб з церебральним паралічем та пов'язаних з ним неврологічних захворювань. CPISRA є фундатором Міжнародного паралімпійського комітету. Бачення CPISRA полягає в тому, що "всі люди, які мають церебральний параліч або пов'язані з ним неврологічні захворювання мають можливість залучитися до спортивної та рекреаційної діяльності".

В межах реалізації зазначеної мети Міжнародна спортивна і рекреаційна асоціація (осіб з) церебральним паралічем спрямовує свою діяльність на сприяння дослідженням в галузі спорту та рекреації для осіб з церебральним паралічем; розвиток і підтримку нових видів рекреації та видів спорту для осіб з данною нозологією (бочі та футбол 7x7 є паралімпійськими видами спорту, які розроблені за ініціативи і сприяння CPISRA); організацію та проведення змагань на різних рівнях. З 2015 р. проводяться World Games CPISRA (Всесвітні ігри) з періодичністю раз на три роки.

24 квітня 1981 р. в Парижі засновано **Міжнародну спортивну асоціацію сліпих** (International Blind Sports Association, IBSA). В установчому конгресі взяли участь представники 30 країн. На теперішній час до складу IBSA входять більш ніж 100 країн-членів з усіх п'яти континентів. IBSA є повноправним членом Міжнародного Паралімпійського комітету (IPC) і активним членом паралімпійського руху.

Основна мета Міжнародної спортивної асоціації сліпих - організація спортивних змагань та заходів, що дають змогу незрячим та слабозорим спортсменам конкурувати на рівних умовах. IBSA веде активну діяльність по залученню якомога більшої кількості осіб з вадами зору до регулярних занять спортом шляхом поширення освітніх програм та тісної співпраці з урядами, органами влади та відповідними установами.

У 1986 р. було створено **Міжнародну спортивну асоціацію для осіб з вадами розумового розвитку** (International Association Of Sports For Persons with Mental Handicap, INAS-FMH).

Реалізація ідеї допуску спортсменів з відхиленнями розумового розвитку до участі в паралімпійських іграх вимагала наявності відповідної спортивної організації. Установчі збори першого Організаційного комітету відбулися в січні 1986 року. Створена на ньому організація стала членом Міжнародного координаційного комітету та в подальшому повноправним членом Міжнародного паралімпійського комітету.

У початковий склад Міжнародної спортивної асоціації для осіб з відхиленнями розумового розвитку входили тільки 14 країн. На сьогодні ця організація налічує близько 80 країн.

З 2001 р. Міжнародний паралімпійський комітет призупинив членство Міжнародної спортивної асоціації (федерації) осіб з ураженням інтелекту в паралімпійському русі через порушення, які були допущені на Паралімпійських іграх в Сідней, і спортсмени цієї нозологічної групи не брали участі в Паралімпійських іграх до 2012 року. Уточнення класифікаційних вимог з боку INAS дозволило включити змагання спортсменів з вадами інтелекту в програму Паралімпійських ігор в Лондоні в 2012 році.

Нині ця організація має назву Міжнародної спортивної асоціації (федерації) для осіб з вадами інтелекту (International Sports Association For Persons With An Intellectual Disability, INAS-FID).

Місією INAS є надання спортсменам з порушеннями розумового розвитку права змагатися на найвищому рівні. Діяльність організації базується на принципах відмінних від принципів Спеціальних Олімпіад, існує думка, що саме участь у Паралімпійських іграх спортсменів з інтелектуальними порушеннями створює умови для досягнення найвищого (елітарного) рівня спортивних результатів.

Діяльність INAS-FID провадиться з переконанням, що інтелектуальні порушення, аутизм чи синдром Дауна не повинні бути бар'єром для участі у змаганнях найвищого рівня. Міжнародної спортивної асоціації (федерації) для осіб з вадами інтелекту об'єднує більш ніж 300 000 найкращих спортсменів світу, які змагаються у різноманітних зимових та літніх видах спорту. Це теніс, баскетбол, велосипедний спорт, крикет і гірськолижний спорт. INAS організовує такі змагання, як чемпіонати світу та регіональні ігри. Три види спорту, які розвиваються серед осіб з порушеннями розумового розвитку - плавання, легка атлетика та настільний теніс - представлені на паралімпійських іграх.

Починаючи з 2004 р. кожні чотири роки проводяться INAS Global Games - найбільші в світі спортивні змагання для спортсменів з інтелектуальними порушеннями. Понад 1000 спортсменів з усього світу збираються, щоб конкурувати за медалі. Серед видів спорту, представлених на Глобальних іграх є легка атлетика, плавання, настільний теніс, веслування, баскетбол, футзал, теніс та велоспорт. Демонстраційні види спорту також представлені на кожних Іграх. Вони відображають найпопулярніші види спорту країни-господаря, які не входять до програми INAS. Глобальні ігри також є важливою подією в процесі підготовки до паралімпійських ігор.

4. Діяльність керівних організацій адаптивного спорту в Україні.

В Україні керівними організаціями адаптивного спорту є Національний комітет спорту для осіб з інвалідністю України та Український центр з фізичної культури та спорту для осіб з інвалідністю „Інваспорт”, які, відповідно на недержавному та державному рівнях несуть відповідальність за розвиток в Україні спорту для осіб з інвалідністю.

Національний комітет спорту для осіб з інвалідністю України - носій паралімпійського руху в Україні і вищий орган, який координує діяльність громадського спортивного руху людей з інвалідністю. Національний комітет спорту інвалідів України був створений в 1992 р. шляхом об'єднання національних спортивних федерації для осіб з ураженнями зору, слуху, опорно-рухового апарату та розумовими вадами. Представляє Україну в міжнародному Паралімпійському русі, виконує функції Національного Паралімпійського Комітету України.

Український центр з фізичної культури і спорту для осіб з інвалідністю “Інваспорт” - спеціалізована установа, яка сприяє забезпеченню проведення в життя державної політики з питань фізичної культури і спорту серед осіб з

інвалідністю на території України. Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт”, створений згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.92 N 31 “Про Комплексну програму розв’язання проблем інвалідності”, віднесений до сфери управління Національного комітету спорту інвалідів України.

В Україні ефективно функціонує система закладів фізичної культури і спорту для осіб з інвалідністю «Інваспорт» до якої, станом на 01 січня 2020 року входять: 25 регіональних, 2 міських, 3 районних центрів з фізичної культури і спорту для осіб з інвалідністю «Інваспорт»; 25 дитячо-юнацьких спортивних шкіл для осіб з інвалідністю; 2 спеціалізовані дитячо-юнацькі школи для осіб з інвалідністю паралімпійського та дефлімпійського резерву; 103 клуби фізкультурно-реабілітаційної та спортивної спрямованості для людей з інвалідністю.

“Спеціальна Олімпіада України” - всеукраїнська громадська неприбуткова організація людей з інвалідністю (свідоцтво № 1768 від 21.03.2002 року), яка робить все для того, щоб продемонструвати членам суспільства можливості та досягнення осіб з відхиленнями у розумовому розвитку як спортсменів, і як членів суспільства, надаючи їм постійну можливість вдосконалювати свою фізичну форму, проявляти мужність, отримувати відчуття радості та розділяти свої досягнення зі своїми сім’ями та іншими членами суспільства.

Рух Спеціальної Олімпіади в Україні існує з 1991 року, а з 1994 року має акредитацію Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад. Спеціальна Олімпіада України має відокремлені підрозділи (осередки) у 21 регіоні, де за програмами Спеціальних Олімпіад України тренуються понад 14 тисяч українських спортсменів.

Рекомендована література

Основна:

1. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів : [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] / Ю. А. Бріскін. – Київ : Олімпійська література, 2006. – 263 с. – ISBN 966-7133-79-6.
2. Бріскін Ю. А. Адаптивний спорт. Спеціальні Олімпіади : навч. посіб. – Львів : Ахіл, 2003. – 128 с.
3. Бріскін Ю. А. Організаційні основи Паралімпійського спорту : навч. посіб. – Львів : Кобзар, 2004. – 180 с., іл.
4. Бріскін Ю. А. Вступ до теорії спорту інвалідів : навч. посіб. / Ю. А. Бріскін, А. В. Передерій. – Львів : Априорі, 2008. – 70 с.
5. Загальна характеристика адаптивного спорту: лекція з дисципліни „Адаптивний спорт” для студентів за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт XI-й с. (денна форма навчання), XIII-й с. (заочна форма навчання) / уклад. Нерода Н. В. – Львів : ЛДУФК імені Івана Боберського, 2023. – 14 с.
URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/>
6. Передерій А. В. Спеціальні Олімпіади в сучасному світі : монографія / А. В. Передерій. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 296 с.

7. Розторгуй М.С. Підготовка спортсменів у силових видах адаптивного спорту : монографія / Марія Розторгуй. – Львів : ЛДУФК, 2019. – 332 с.

Допоміжна:

1. Бріскін Ю. А. Класифікаційні стратегії Паралімпійського спорту / Бріскін Ю. А., Передерій А. В. //Оздоровча і спортивна робота з неповносправними / за заг. ред. Бріскіна Ю., Линця М., Боляха Е., Мігасевича Ю. – Львів : Видавець Тарас Сорока. – 2004. – С. 22–29.
2. Гончаренко Є., Когут І. формування міжнародної системи адаптивного спорту для людей з відхиленнями розумового розвитку //Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2022. – №. 3. – С. 69-74.
3. Гончаренко Є., Когут І. Сталій розвиток Спеціальних Олімпіад: стратегічний план розвитку //Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2021. – №. 4. – С. 59-64.
4. Матвеев С. Ф. и др. Историчні, організаційні та соціальні аспекти розвитку спорту інвалідів. – 2011.
5. Передерій А. В. Теоретико-методичні підходи до періодизації багаторічної підготовки спортсменів у адаптивному спорті / Передерій А. В., Розторгуй М. С. // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2016. – № 1. – С. 91–95.
6. Розторгуй М. Підготовка спортсменів з інвалідністю на етапі спортивно-реабілітаційної підготовки в силових видах спорту / Марія Розторгуй, Аліна Передерій // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2018. – № 1(41). – С. 61–66.
7. Хіменес Х. Р., Задорожна О. Р. Адаптивний спорт у системі цінностей сучасного українського суспільства. – 2018.
8. Organizational basics implementation of the programs of Special Olympics / Yevgenij Prystupa, Alina Perderiy, Yuriy Briskin, Maryan Pityn // Harvard Journal of Fundamental and Applied Studies. – 2015, – N 1(7), Vol. 8. – P. 266–272.
9. Roztorhui M. The training system of athletes with disabilities in strength sports / Mariia Roztorhui, Alina Perederiy, Yuriy Briskin, Olexandr Tovstonoh // Sportlogia. – Banja Luka, 2018. – Т. 14, N 1. – P. 98–106.
10. Чернявський І. С. Проблеми розвитку адаптивного спорту. – 2015.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Мультимедійне забезпечення лекційного курсу.
2. Міжнародний паралімпійський комітет – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.paralympic.org
3. Національний комітет спорту інвалідів України – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.paralympic.org.ua
4. Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.specialolympics.org/>
5. Міжнародний комітет спорту глухих – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.deaflympics.com/>

